

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi
Van Yüzüncü Yıl University
The Journal of Social Sciences Institute
Yıl / Year: 2020 - Sayı / Issue: 50
Sayfa/Page: 343-372
ISSN: 1302-6879

**İslami İlimler Fakültesi Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin
Metaforik Algılarındaki Değişimin İncelenmesi (Batman Örneği)*
Investigation of Changes in Islamic Sciences Faculty Students' Metaphoric
Perception Regarding Teaching Profession (Batman Sample)**

• **Davut OKÇU***

Dr. Öğr. Üyesi, Batman Üniversitesi,
İslami İlimler Fakültesi, Felsefe ve Din
Bilimleri Bölümü, Batman/ Türkiye,
Asst. Prof., Batman University, Faculty of
Islamic Sciences, Department of
Philosophy and Religious Sciences,
Batman/ Turkey,
davutokcu72@gmail.com
ORCID: 0000-0001-7943-9515

Makale Bilgisi | Article Information

Makale Türü / Article Type:
Araştırma Makalesi/ Research Article

Geliş Tarihi / Date Received:
07/09/2020

Kabul Tarihi / Date Accepted:
02/12/2020

Yayın Tarihi / Date Published:
31/12/2020

Atrf: Okçu, D. (2020). İslami İlimler
Fakültesi Öğrencilerinin Öğretmenlik
Mesleğine İlişkin Metaforik Algılarındaki
Değişimin İncelenmesi (Batman Örneği).
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal
Bilimler Enstitüsü Dergisi, 50, 343-372

Citation: Okçu, D. (2020). Investigation
of Changes of Islamic Sciences Faculty
Students in Metaphoric Perception About
Teaching Profession (Batman Sample).
Van Yüzüncü Yıl University the Journal of
Social Sciences Institute, 50, 343-372

Öz

Bu araştırmanın temel amacı; İslami İlimler Fakültesi hazırlık ve son sınıf öğrencilerinin "öğretmen" ve "öğretmenlerim" kavramlarına ilişkin algılarını metaforlar yoluyla belirlemek ve okul hayatı sürecinde bu yargılarında meydana gelen gelişme ve değişimleri incelemektir. Çalışma nitel olup, fenomenolojik (olgubilimsel) araştırma deseni kullanılmıştır. Hazırlık ve son sınıf öğrencilerinin belirlenen kavramlarla ilgili algılarının saptanması amacıyla veri toplama aracı olarak, 2 adet açık uçlu sorudan oluşan form kullanılmıştır. Öğrencilerden "... gibidir/benzer; çünkü..." cümlelerini tamamlamaları istenmiştir. Online olarak toplanan verilerin analizinde frekans, yüzde hesaplamaları ve içerik analizi çözümleme tekniği kullanılmıştır. Cevapları geçerli olan 127 öğrenci tarafından "öğretmen" kavramına ilişkin olarak 69 adet, "öğretmenlerim" kavramı için de 61 metafor üretilmiştir. Öğretmen kavramı için üretilen metaforların ilk üç sırasında Güneş, anne, mum; öğretmenlerim kavramı için ise ilk üç sırada ışık, fener ve sahabe metaforları yer almıştır. Öğrencilerin ürettiği metaforlar ortak özellikleri bakımından irdelenerek 7 kavramsal grup oluşturulmuştur. Hazırlık öğrencileriyle son sınıf öğrencilerinden elde edilen verilerle okul sürecinin öğrencilerin "öğretmen" ve "öğretmenlerim" kavramlarıyla ilgili yargıları üzerindeki etkileri metaforik algılarla ölçülmüş, birbirleriyle karşılaştırılarak değerlendirilmiştir. Ortaya çıkan metaforlardan yararlanılarak Fakülte tahsili boyunca öğrencilerin öğretmen kavramı ve öğretmenleriyle ilgili algılarında önemli değişikliklerin meydana geldiği görülmüştür. Tespit edilen değişiklikler incelenmiş, olumlu ve olumsuzluklar belirlenmiş ve çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Öğretmenlik, metafor, İslami ilimler, fenomenoloji.

Bu çalışmada kullanılan ölçek ve veriler, Batman Üniversitesi Etik Kurul Başkanlığı tarafından etik kurallara ve ilkelere uygun bulunmuştur (Evrak Tarih ve Sayısı: 20/11/2020-18121).

Abstract

The main aim of this study is to determine the perceptions of Islamic Sciences Faculty Preparation and final year students about “teacher” and “my teachers” concepts via metaphors, and to investigate the developments and changes in their judgements throughout their school life. The study is qualitative, and phenomenological research design was employed. In order to set forth the perceptions of preparation and final year students about determined concepts, a form with 2 open-end questions was used as a data collecting tool. The students were requested to complete the sentences of “...is like/similar; because...”. In the analysis of the collected data, frequency, percentage calculations, and content analysis solution technique were used. And, 69 and 61 metaphors for “teacher” and “my teachers” concept were produced, respectively, by 127 students whose answers were valid. In the first three of the metaphors produced for the concept of teacher, the sun, mother, candle; and for the concept of my teachers, the first three metaphors of light, lantern, and Prophet’s companions took place. 7 conceptual categories were formed after studying the metaphors produced by the students in terms of common properties. With the help of the data obtained from preparation and final year students, the effects of the school process on students’ judgements about “teacher” and “my teachers” were measured metaphorically; and then evaluated by comparing them with each other. By making use of the metaphors that emerged, it was observed that significant changes occurred in students’ perceptions of the concept of “teacher” and “their teachers” throughout the faculty education. The established changes were investigated; and then positive and negative aspects were determined; and, finally, several offers were made.

Keywords: Teaching, metaphor, Islamic sciences, phenomenology.

1. Giriş

İslam eğitim tarihi vahiy ile başlamış, vahiyden aldığı ilhamla gelişmiştir. Altaş (2001: 1)’ın ifadesiyle “eğitim ile ilgili tüm eğitim uygulamalarının merkezinde vahiy yer almıştır.” Gerek sosyal ve gerekse fen bilimleri vahiy ile paralel bir çizgide yürümeye ve sebep-sonuç zinciri olarak bilinen Sünnetullah’ın sırlarını çözmeye yönelmiştir. Eğitim kavramının karşılığı olan ‘terbiye’ (Fatiha 1/1), öğretimin karşılığı olan ‘talim’(Alak 96/1-4) kelimeleri ve türevleri Kur’an-ı Kerim ve Hadis-i Şeriflerde (İbn Mace, Sünnet: 17) sık sık yer almıştır. Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile birlikte başlayan yeni eğitim sistemiyle din, diğer dersler arasında bir ders konumunda ele alınmıştır (Bilgin ve Selçuk, 1991: 19-21). Din eğitimi, devleti yöneten siyasal iktidarların parti programları doğrultusunda önem kazanmış veya kaybetmiştir. Din kültürü/bilgisi dersi Tevhid-i Tedrisat Kanununun yürürlüğe girmesinden sonra kimi zaman seçmeli

olarak okutulmuş, kimi zaman müfredattan çıkarılmış ve son olarak da zorunlu dersler arasına dahil edilmiştir (Kaymakcan, 2006: 21-36).

İnsanlığa ilk mesajı “oku!” olan İslam dini, bilenlerle bilmeyenlerin bir kefeye konulamayacağını ve bilenlerin üstün olduğunu vurgulamıştır (Zümer 39/9). İslam Peygamberi de “Şüphesiz ben muallim/öğretmen olarak gönderildim” (İbni Mâce, Mukaddime, 17) buyurmuştur. Bu bağlamda İslam tarihi boyunca öğretmenlere büyük değer verilmiştir. Cumhuriyet tarihi itibarıyla halktan ülkeyi yönetme yetkisini alan iktidarların programlarından öğretmenler de ziyadesiyle etkilenmiş, eğitimcilere verilen değer ve yüklenen misyon da farklılaşmıştır. Bu araştırmada; geline aşamada İslami İlimler Fakültesi öğrencilerinin nazarında öğretmen tasavvuru, öğretmenlerden beklentiler, öğretmenlere yüklenen değer ve misyonun metaforlar yardımıyla ortaya konulmasına çalışılmıştır.

Metaforlar günlük konuşma dilinin süsü olup; sözlü ve yazılı ifadeyi renkli ve anlamlı kılmayı sağlar. Metaforlar bu yüzden bireyler tarafından sıklıkla kullanılmaktadır. Nitekim bireyler günlük konuşmalarında metaforları o kadar sık kullanırlar ki, bu yüzden onları fark edemez hale gelirler. Genellikle bireyler bir şeyi ucuza aldıklarında “batan geminin malları”, bir yakınları öldüğünde “bizi böyle koydu gitti”, “bir yıldız kaydı”; üzüldüklerinde “buz kesildim”, öfkelendiklerinde “içimde yangın var” gibi ifadeler kullanırlar. Aslında ne batan bir gemi; ne kayan bir yıldız; ne koyup, geçip giden ne bir başka şey; ne bir buz kesilme ve ne de itfaiyenin müdahale edebileceği bir yangın vardır. Esasında bütün bu örneklerde anlatılmak istenen şey metaforlar yoluyla maksadı açıklığa kavuşturmadır. Bu bağlamda denilebilir ki, metaforlar sözü ete kemiğe büründüren çok güçlü öğrenme ve öğretme araçlarıdır. Metaforların kullanılma amaçlarından bir diğeri, bir kavram ya da olgunun nasıl algılandığını ortaya koymaktır (Aydın, 2011: 26). Bu araştırmada öğrencilerimizin “öğretmen” ve fiilen muhatap oldukları “öğretmenlerim” kavramları hakkındaki görüşleri metaforlar kullanılarak incelenmiştir.

Ülkemizde öğretmenlik mesleğinin yasal konumu 1739 sayılı Milli Eğitimin Temel Kanunu’nun 43. maddesi ile düzenlenmiş ve söz konusu maddede öğretmenlik, devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan ‘özel bir uzmanlık mesleği’ olarak ifade bulmuştur. Bu arada öğretmenlik mesleğinin gerçekte toplum ve öğrenciler nezdinde nasıl algılandığına yönelik muhtelif çalışmalar yapılmaktadır. Zira eğitimin temel yapı taşı ve yönlendiricisi öğretmenlerdir. Herkesin başarı veya başarısızlığında, meslek seçiminde ve öğrencilik hayatında etkilendiği öğretmenleri

olmuştur. Öğretmenler; kişilikleri, duruşları, ders anlatma yaklaşımları, sosyal ilişkileri ve benzeri yönlerden öğrencilerinde iz bırakırlar. Bu izler ve bu izlerin yanında sahip olduğumuz pedagojik bilgiler ile alan yazınla olan ilişkimiz, bizim öğretmenlik mesleğine ilişkin algı, değer, inanç ve ilkelerimizi şekillendirmektedir (Erden, 1998: 36-56). Bu bağlamda öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin düşünceleri, onların gelecekte nasıl bir öğretmen olmak istediklerini de ortaya koyar. Öğretmen adaylarının muhtelif ölçme araçlarıyla “öğretmen algılarının” incelenmesi, onların bu mesleğe olan tutumlarını ortaya koyacak olması ve bu mesleğe ilişkin yanlış öğrenmelerinin düzeltilmesi açısından önemli görülmektedir (Oğuz, 2009: 182). Öğretmenlik formasyonunu henüz almamış öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik yaklaşımları geçmiş yaşantıları ile sınırlı olmakta ve informel gözlemlere dayanmaktadır. Pedagojik formasyon derslerini almış öğrencilerin ise öğretmenlik mesleğine ilişkin daha bilinçli ve isabetli tespitler yapması beklenir. Ayrıca örneklem grubunun İslami İlimler Fakültesi öğrencileri olması ve dini eğitim almaları araştırmaya farklı bir anlam kazandıracaktır. Çünkü öğretim süresi boyunca öğretmenlik mesleğinin İslam dininin temel kaynaklarındaki önemine vurgu yapılmaktadır.

Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları 2020 Kılavuzuna göre; 60'ı İlahiyat¹ olmak üzere 100'ün üzerinde yüksek din öğretimi kurumunda lisans düzeyinde öğretim yapılmaktadır.² Binlerce öğrencisi olan yüksek din öğretiminde yürütülen akademik çalışmalar ve akademisyenler hakkında gerek sayı gerekse içerik çeşitliliği açısından pek çok bilimsel çalışma yapılmıştır. Bu kurumlarda yürütülen eğitimin programı, öğrenci profili, öğretim elemanlarının nicelik ve nitelik açısından yeterliliğini konu alan pek çok yayın yapılmış ve çok sayıda kongre/sempozyum düzenlenmiştir.³ Çalışmamızda bu müktesebat da dikkate alınmış; araştırma ile Batman Üniversitesi İslami İlimler Fakültesine devam etmekte olan öğrencilerin öğretmenlik mesleği hakkındaki görüşlerini tespit ve tahlil ederek alana katkıda bulunulması hedeflenmiştir.

¹<https://www.basarisiralamaları.com/ilahiyat-taban-puanlari-2020-ve-basari-siralamaları-osym/> Erişim Tarihi: 20.09.2020.

²<https://www.puanlar.net/islami-ilimler-bolumu-taban-puanlari-basari-siralamasi/> Erişim Tarihi: 20.09.2020.

³ Bkz: Uluslararası Yüksek Din Öğretimi Kongresi (İstanbul: 16-18 Kasım 2017); Türkiye'de Yüksek Din Öğretimi Çalıştayı (Samsun: 18-19 Nisan 2019); Uluslararası Yüksek Din Öğretimi Kongresi (Akademik ve Toplumsal Boyutlarıyla) (Malatya: 24-25 Ekim 2019).

İslami İlimler Fakültesi hazırlık ve son sınıf öğrencilerinin zihinlerinde “öğretmen” ve “öğretmenlerim” kavramlarının hangi yönüyle belirgin olduğunu ortaya çıkarabilmek için metafor yoluyla veri toplama uygulaması isabetli bir yol olarak görülmüştür. Bu bağlamda bu çalışmanın temel problemi şu şekilde belirtilebilir: “İslami İlimler Fakültesine başlama ve bitirme aşamasındaki öğrencilerin ‘öğretmen’ ve ‘öğretmenlerim’ kavramlarına ilişkin metaforik algıları nasıldır?”

Çalışmaya dair alt problemler şu şekilde sıralanabilir:

- İslami İlimler Fakültesinin henüz öğretmenlik formasyonu ve meslek derslerini görmemiş hazırlık sınıfı öğrencilerinin nispeten soyut bir kavram olan “öğretmen” ve halen muhatap oldukları “öğretmenlerim” kavramlarıyla ilgili olarak geliştirdikleri metaforlar nelerdir?

- İslami İlimler Fakültesinin öğretmenlik formasyonu ve meslek dersleri programını dört yıl boyunca görmüş son sınıf öğrencilerinin “öğretmen” ve “öğretmenlerim” kavramlarıyla ilgili olarak ürettikleri metaforlar nelerdir?

- Üretilen metaforlar müşterek özellikleri açısından hangi kavramsal kategoriler altında toplanabilir?

- Bu kategorilerin gerekçeleri hangi konular üzerinde yoğunlaşmaktadır?

- Hazırlık sınıfı ve son sınıf öğrencilerinin ürettikleri metaforlar arasında benzerlik ve farklılıklar nelerdir?

1.1. Kavramsal Çerçeve Metafor

Metafor kelime olarak, Yunanca “transfer” anlamına gelen, “metapherein” kelimesinden türemiştir. “Meta”, değiştirmek ya da ötelemek demek iken, “pherein” ise katlanmak, taşımak, aktarmak anlamlarına gelir (Lakoff ve Johnson, 2010: 13). Bazı kaynaklara göre de metafor terimi, Latince ve Grekçe metafora kökünden gelmektedir. Öte, aşırı anlamına gelen meta ve taşımak, yüklenmek anlamlarına gelen pherein sözcüklerinden oluşmuş bir birleşik addır (Karapınar, 2016). Metafor (metaphor), Türkçe ’de “benzetme, eğretileme”, eski Türkçede “mecaz”, Arapçada “teşbih/istiare” kelimeleriyle karşılanmaktadır (Aydın, 2006).

Metafor kelimesi TDK (2020) sözlüğünde mecazın karşılığı olarak verilmiş, mecaz ise; “bir ilgi veya benzetme sonucu gerçek anlamından başka anlamda kullanılan söz; bir kelimeyi veya kavramı kabul edilenin dışında başka anlamlara gelecek biçimde kullanma” olarak ifade edilmiştir. Özellikle divan edebiyatında metaforun çeşitli isimler altında kullanıldığı bilinmektedir. Teşbih, istiare (eğretileme),

mecaz-ı mürsel, kinaye (değınmece), ta'rız (iğneleme, dokundurma), teşhis ve intak (kişileştirme) gibi mecaz sanatlarıyla ve alegori, sembol vb. kavramlar metafor ile eş anlamlı olarak kullanılmaktadır. Örneğin, Saruhan (2005: 12), "İslam Düşüncesinde İstiare" adlı çalışmasıyla bir bakıma istiarenin aslında metafor ile aynı şey olduğunu anlatmaya çalışmaktadır.

Metafor genel olarak bir sorunu, olayı veya konuyu anlaşılır kılmak amacıyla başka bir şekilde ifade etmek için kullanılır. Temelde bir anlamın veya bir sembolün diğer bir sembole aktarımı olarak da tanımlanabilir. Mecaz olarak metafor ise bir kelimenin ifade ettiği gerçek anlamı dışında ilgi veya benzetmeyle başka bir anlamda kullanılması olarak açıklanabilir. Metafor kelimesine karşılık olarak "mecaz" dışında benzetme, eğretilme, iğretilme, istiare ve deyim aktarması sözcükleri de kullanılmaktadır (Kılıç ve Altındaş, 2016: 189-191). Soyut anlamlar kullanılırken somut örneklerden yararlanılması hem edebi sanatların gereği hem de öğretimin önemli ilkelerindedir. Sözcüğün kendi anlamı dışında kullanılması, gerçek anlam ile kastedilen yeni anlam arasında çağrışımın bulunması metaforu oluşturur (Kemal, 2003: 1-4).

Metaforların üretilmesinde genel olarak üç unsur dikkate alınır. Zengin bir metaforunda benzeyen, benzetilen ve benzetilene ait özelliklere yer verilir. Örneğin "öğretmen harita gibidir" denildiği zaman öğretmene haritanın özellikleri yüklenmiş olur. Burada öğretmen (benzeyen), harita (benzetilen) ve benzetilene ait özellikler (yön buldurucuyu) kullanmış oluruz (Yıldırım ve Şimşek, 2005).

Saban (2004: 131-155), metaforların insan yaşamında gündelik dili süslemekten daha fazla bir öneme sahip olduğundan bahsetmektedir. Bu bağlamda metafor, daha çok edebiyat ile uğraşanların başvurdukları bir anlatım şeklidir. Metaforun birinci cümlesiyle sözün etki gücü artırılır, ikinci cümlesiyle de anlamın hafızada daha uzun süre kalıcı olması sağlanır. Metaforlar bireylerin çevreyi, olayları, nesnelere, yaşamları nasıl gördüklerini benzetmelere başvurarak açıklamaya çalıştıkları bir yoldur (Cerit, 2008: 694).

Benzeyen, benzetilen ve benzetilene ait özelliklerin yer aldığı metaforların (Saban, 2004) Kur'an-ı Kerim'de ve Hadis-i Şeriflerde de örneklerine sıkça rastlanmaktadır:

"Allah katında İsa'nın misali Âdem'in misali gibidir ki onu topraktan yarattı..." (Âl-i İmrân 3/59). Metafor öğeleri açısından ayet incelendiğinde; Hz. İsa benzeyen, Hz. Âdem kendisine benzetilen, topraktan yaratılma da benzetme yönüdür.

"Sen dağları görürsün de onları yerinde durur sanırsın. Oysa onlar bulutların yürümesi gibi yürümektedirler" (Neml 27/88). Ayet

incelendiğinde; dağlar benzeyen, bulutlar kendisine benzetilen, hareketli olma benzetme yönüdür.

“Tevrat’la yükümlü tutulup da onunla amel etmeyenlerin durumu, ciltlerce kitap taşıyan eşeğin durumu gibidir...” (Cuma 62/5). Ayet incelendiğinde sahih Tevrat ile hükmetmeyen, İlahi ilke ve esaslara kendilerini kapatan Yahudiler benzeyen, ciltlerce kitap taşıyan eşek benzetilen, eşek için gereksiz ağır yükler taşıma ve bu gereksiz ağır yüklerin altında ezilmesi, bunun kendisine fayda sağlamaması durumu benzetme yönüdür.

Kur’an-ı Kerim’de metaforla anlatıma daha pek çok örnek vermek mümkündür. Benzer metaforlara İslam Peygamberinin sözlerinde de rastlanır. Nitekim O, bir yolculuk esnasında deve kervanını gütmek için Enceşe adında siyahı bir delikanlıyı görevlendirmişti. Enceşe güzel sesliydi, ahenkle recez (kaside) okuyarak develeri yürütmekteydi. Onun sesinin ahengiyle develer hızlanmaya başladı. Oysa kervanda hanımlar da vardı. Peygamber Efendimiz Enceşe’ye şöyle seslendi:

“Yavaş ol Enceşe, kristalleri kıracaksın!”(Buhari, Edep: 90,95; Müslim, Fedail: 70)

Bu metaforda hanımlar benzeyen, kristaller benzetilen, değerli olmak ve kırılabilirlik ise benzetmenin yönüdür. Metafor kullanılmasından amaç; genel olarak insanların anlamakta güçlük çekebileceği bir olay, olgu ya da kavramı yine insanların bilebilecekleri, kendi hayatlarından benzerleri ile ilişkilendirerek /benzeterek anlatılmasıdır.

1.2. Metaforik Algı

Metaforik algı; kişilerin bir kavram, olay ve olgularla ilgili duyuşsal algılarının metafor kullanarak ortaya çıkartılması olarak değerlendirilmektedir. Metaforik algılar bireylerin dış dünyayı algılamalarının sözel dışavurumlarıdır (Toplu, 2015). Metaforik algılar, bireylerin günlük yaşamlarında kullandıkları bazı teşbih unsurlarını ve açıklayamadıkları bazı halleri tanımlamaları ve böylece zihinlerindeki durumun ortaya çıkması açısından son derece önemlidir. Bilindiği üzere metafor, bir mefhumu başka bir mefhuma benzeterek anlatma çabasıdır. Başka bir ifade ile kavramlardan biri iyi biliniyorsa diğerini anlatmak daha kolay olacaktır (Tamimi, 2005; Akt. Gömleksiz, Kan ve Öner, 2012: 79-100).

Algı, duyular aracılığıyla dışarıdan alınan etkilerin zihindeki imgelerle birleşmesi, algılama ise, bir olayı duyular yoluyla bilinçaltına aktarma, idrak etme şeklinde tanımlanabilir (Alaylıoğlu ve Oğuzkan, 1976). Bir başka ifadeyle algı, duyu organlarının elde

ettiklerini yorumlama ve onları manalı hâle getirme süreci olarak anlaşılmaktadır (Aytaş, 2013: 101-106). Algular, bireylerin olayları nasıl yorumladığını, neye inandığını, ne gördüğünü ve nasıl davrandığını ortaya koyar (Bakan ve Kefe, 2012: 19-34). Bu bağlamda algular, kişinin olaylara yaklaşımını zihinsel ve duyuşal açıdan bir bütün olarak ortaya koyar. Metaforlar aracılığıyla alguları ölçmek, aynı zamanda bireyler arasındaki yorum farklılıklarını da belirlemenin en etkili yollarından birisidir. Çelikten'e (2006: 269-283) göre metaforlarda, tıpkı eğitimin ilkelerinden olan somuttan soyuta gitme ilkesindeki gibi soyut ilkeleri açıklarken somut örnekler kullanılmaktadırlar. Bu bağlamda çalışmamız öğretmen adaylarının 'öğretmen' ve 'öğretmenlerim' kavramlarına yönelik alguları ve öğrenim hayatının bu algıya etkileri ile ilgili araştırmalar önemli görülmektedir.

1.3. Metafor ve Eğitim

Metafor, sözlü ve yazılı anlatım ile eğitim ve öğretim alanında sık sık başvurulan bir öğretme ve öğrenme aracıdır. Farklı toplum kesimlerinin alguları hakkında metaforlar yoluyla bir yargıya varmanın akademik düzeydeki araştırmaların konusu olması ise yakın bir geçmişte başlamıştır. Buna karşılık metaforların bir eğitim ve öğretim aracı olarak kullanılmalrı çok eskiye dayanır. Eğitimsel alanda kullanıldıkları zaman anlama işlevini aktif olarak düzenleyen bir öğrenme yaklaşımı sağlar. Bu yaklaşımda öğrenci öğrendiği bilgi ile yeni bilgi arasındaki ilişkiyi anlamlandırabilir (Aslan ve Bayrakçı, 2006: 103-104). Metaforlar, eğitim ortamlarında hem öğretmenin, hem de öğrencinin işini kolaylaştırır. Bu bağlamda öğrencilerin dikkatinin toplanmasına yardım eder ve yeni anlamlandırmalar oluşturulmasına da katkıda bulunur (Açıkgöz, 2002). Shuell'e (Akt. Saban, 2008: 459-496) göre eğitim ve öğretimde o kadar etkili ki: "Şayet bir resim 1000 kelimeye bedelse, bir metafor da 1000 resme bedeldir. Çünkü, bir resim sadece statik bir imge sunarken, bir metafor bir olgu hakkında düşünmek için zihinsel bir çerçeve sunmaktadır."

1.4. Metafor ve Öğretmenlik

Kur'an-ı Kerim'de terbiye (eğitim) ve talim (öğretim) kavram ve faaliyetlerine sık sık vurgu yapılmaktadır. Örneğin Yüce Allah talim ve terbiye ediciliği Zatına nispet ederek Fatıha suresinin ilk ayetinde "Alemleri terbiye eden", Alak suresinin 4. ayetinde "O, kalemle öğretti" ve "Allah, Adem'e isimlerin hepsini öğretti" (Bakara 2/31) buyurarak önemsemektedir. Keza tüm peygamberlerin ortak özelliği olan "tebliğ" görevi eğitim ve öğretim etkinliklerini

içermektedir. İslam Peygamberi ise ilaveten “Ben öğretmen olarak gönderildim” (İbn Mace, Sünnet: 17) buyurmuş, sahabelerinin de birer rehber ve rol model olarak örnek alınmasını istemiştir (Beyhaki, el-Medhal, s.163). İlim ile uğraşmak peygamberliğin varisliği derecesinde kutsal sayılmıştır (Buhari, İlim:10).

Öğretmenler, yeni nesilleri milli eğitimin genel amaçları doğrultusunda eğitmek, böylece geleceği inşa etmek gibi son derece mukaddes bir vazifeyi yerine getirmektedirler. Yeni nesilleri yetiştirmekle görevli DKAB Öğretmenleri de din, kültür, ahlak ve değerler alanındaki seçmeli derslerin (Kur’an-ı Kerim, Peygamberimizin Hayatı, Temel Dini Bilgiler) öğretim programlarını karşılaştırmalı olarak ve kapsayıcı bir yaklaşımla işlemeye çalışırlar. Ayrıca İlahiyat/İslami İlimler Fakültesi mezunları DKAB dersi ve diğer seçmeli derslerin yanında İmam Hatip Liselerinde meslek dersleri öğretmeni olarak da istihdam edilirler. DKAB öğretmenliği ve meslek dersleri öğretmenleri alan bilgisini aktarmanın yanı sıra “sevgi”, “şefkat”, “merhamet”, “saygı”, “azim”, “kararlılık”, “sabr”, “sebat” ve “fedakârlık” gibi değer ve kavramları öğrencilerine benimsetip davranış haline getirilmesine gayret gösterirler. Öğretmenlerin başarılı, etkili ve verimli olabilmeleri için 1739 sayılı yasanın 45. maddesinde zikredilen birtakım alanlarda yeterli olmaları gerektiğinden söz edilmiştir. Bu alanlar genel kültür, genel yetenek, özel alan eğitimi ve pedagojik formasyon (öğretmenlik meslek bilgileri) başlıkları altında ifade edilmektedir.

Eğitim sisteminin asıl amacı, ortaya konuldukları ülkelerin yapısına uygun olarak çağın gerektirdiği bilgi ve becerilerle donatılmış nitelikli bireyler yetiştirerek ülkelerin gelişmesi ve insanların kaliteli bir yaşam sürdürmesini sağlamaktır. Bu hedefe ulaştıracak en önemli unsurlardan birisi de öğretmenlerdir. Toplumda eğitici kimliği bulunan öğretmenler, öğrencileriyle etkileşim kurarak, milli eğitim, okul ve ders amaçlarını gözetererek öğrenci davranışlarını şekillendirmekle sorumluluğu olan kişilerdir (Akgöl, 1994).

Çalışmamızda öğrenciler vasıtasıyla ve onların geliştirdikleri metaforlar yoluyla ‘öğretmen’ kavramı açıklanmakta, farklı düzeydeki öğrencilerin mevcut öğretmenleri hakkındaki değerlendirmeleri ortaya konulmaktadır. Söz konusu araştırmamızda aslında birçoğumuz tarafından bilinen, her şahsın hayatında önemli bir yere sahip olan ‘öğretmen’ ve ‘öğretmenlerim’ kavramları hakkındaki değerlendirmelerini öğrenmeye çalışacağız. Bu bağlamda katılımcı öğrencilerin sözü edilen kavramlarla ilgili düşünceleri kullandıkları metaforlar yardımıyla tespit edilecektir. Üniversite öğrencilerinin öğretmenlik mesleği ve mesleği fiilen icra edenlerle ilgili düşünce ve

kanaatlerini metaforik olarak ifade etmeleri, onların öğretmene bakış açısını göstermesi bakımından önemlidir (Altun ve Apaydın, 2013: 332; Tulunay, 2016: 78-93). Bu yolla gençlerin bakış açıları saptanacak, gençlerin öğretmenlik mesleğine yönelik olumlu kanaatleri pekiştirilecektir. Olumsuz yönleri ve varsa bunların sebepleri ise saptanarak giderilmesi amacıyla öneriler geliştirilecektir.

2. Araştırmanın Amacı

Her biri DKAB ve Meslek Dersleri öğretmenliğine aday İslami İlimler Fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin metaforik algılarını bilmek; eğitim ve öğretim süreçleri hakkında araştırmacılara ve bu kurumlarda idarecilik ve öğretmenlik yapanlara önemli katkılar sağlayacaktır. Söz konusu çalışmanın ana amacı; öğretmen adaylarının “öğretmen” ve “öğretmenlerim” kavramlarına dair algılarının metaforlar aracılığıyla saptanmasıdır. Ayrıca mesleki derslerin ve formasyon programının henüz başlamadığı hazırlık sınıfı öğrencileri ile dört yıl süreyle hem Tefsir, Hadis, Fıkıh, Tasavvuf, Kelam, Siyer gibi mesleki dersler ve hem de pedagojik formasyon derslerini almış son sınıf öğrencilerinin yorumları ve aralarındaki yorum farklılıklarının ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Alana sağlayacağı katkı açısından öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleği ve öğretmenlere yönelik algılarının tespit edilmesi büyük önem taşımaktadır.

Öğretmen ve öğretmenlerim kavramlarına ilişkin kurulan metaforlarla öğrencilerin zihinlerindeki algıları belirlemek mümkün olduğundan bu imgelerin pozitif veya negatif olması okullarda yapılan eğitimin kalitesi hakkında fikir verici olabilir. Hatta bu metaforlar bir eğitim programı için değerlendirme aracı olarak kullanılabilir (Tortop, 2012: 153-160).

Ülkemizde lisans düzeyinde yüksek din eğitimi yaklaşık yüz kurumda binlerce öğrenci ve öğretim elemanı ile yürütülmektedir. Sözü edilen kurumlarda uygulanan müfredat ve uygulamaların başarı düzeyi çeşitli kesimler tarafından muhtelif vesilelerle tartışılmaktadır. Bu çalışmada yüksek din öğretiminin hedef kitlesi olan öğrencilerin “öğretmen, öğretmenlerim” kavramları ile ilgili olarak ürettikleri metaforlar üzerinden öğretmenlerimizin ve dolayısıyla kurumlarımızın başarı düzeylerini incelemek amaçlanmıştır. Başarılı öğretmenlerden öğrencilerinin hem aklına hem de ruhuna dokunmaları beklenir. Onun içindir ki, öğretmenlerin başarı düzeyinin bir ölçüsü de öğrencilerinin kendileriyle ilgili olarak yaptığı değerlendirmelerdir. Öğrencilerin metaforik algılar vasıtasıyla yapacakları değerlendirmelerin alana

katkıları sağlayacağı düşünülmektedir. Bu ana gaye doğrultusunda aşağıda yer alan sorulara cevap aranmıştır:

- Hazırlık ve son sınıf öğrencileri öğretmen ve öğretmenleri hakkındaki düşüncelerini açıklamak için hangi metaforları uygun görmüşlerdir?

- Hazırlık ve son sınıf öğrencileri öğretmen ve öğretmenleri hakkında geliştirdikleri metaforları nasıl tanımlamaktadırlar?

3. Yöntem

Bu araştırma “öğretmen” ve “öğretmenlerim” kavramları ile ilgili olarak öğrencilerimizde var olan algıları olduğu gibi ortaya koymayı amaçlamaktadır. Katılımcıların algılarını herhangi bir etki altında kalmadan, olduğu gibi tespit etmek amacıyla fenomenolojik (olgu bilimsel) yaklaşım tercih edilmiştir. Ayrıca çalışma bu yönüyle betimsel nitelik göstermektedir. Böylece katılımcıların ‘öğretmen’ ve ‘öğretmenlerim’ kavramlarıyla ilgili metaforik algıları daha serbest bir ortamda belirlenecek, hazırlık ve son sınıf öğrencilerinin ürettiği metaforlar arasındaki benzerlik ve farklılıklar görülebilecektir. Araştırma sonucunda elde edilen donelerin derlenmesi, analizi ve yorumlanmasında nitel araştırma metotları kullanılmıştır.

Bu araştırma, 2019-2020 öğretim yılında, Batman Üniversitesi İslami İlimler Fakültesinde öğrenim gören 130 öğrencinin katılımıyla gerçekleştirilmiş, hazırlık sınıfından üç öğrencinin değerlendirmesi kriterlere aykırı olduğu için dikkate alınmamıştır (Tablo 1). Katılımcıların seçiminde, amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Pedagojik formasyon ve özel alan derslerinden en az yararlanan hazırlık sınıfı öğrencileri ve en çok yararlanan son sınıf öğrencileri bu nedenle ölçüt olarak belirlenmiştir. Bu örnekleme yöntemindeki temel anlayış, önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların çalışılmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2006:112).

3.1. Örneklem Grubu

Araştırmanın örneklem grubunu Batman Üniversitesi İslami İlimler Fakültesinde 2019-2020 öğretim yılında öğrenim görmekte olan 250 öğrenciden oluşan hazırlık ve son sınıf öğrencisiyle sınırlandırılmıştır. Araştırma katılımcıları hazırlık sınıflarından 72, son sınıflardan (4. Sınıf) 58 olmak üzere toplam 130 öğrenciden oluşmaktadır. Üç öğrencinin formu kriterlere uygun olmadığı için dikkate alınmamıştır.

Tablo 1

Katılımcıları Özellikleri (Hazırlık Sınıfı)

Değişken	(f)	%
Cinsiyet		
Kadın	47	68.11
Erkek	22	31.88
Toplam	69	100

Katılımcıları Özellikleri (Son sınıf)

Değişken	(f)	%
Cinsiyet		
Kadın	37	63.79
Erkek	21	36.20
Toplam	58	100

3.2. Verilerin Toplanması

Öğrencilerimizin ‘öğretmen’ ve ‘öğretmenlerim’ kavramlarıyla ilgili algılarını belirlemede veri toplama aracı olarak metaforlar kullanılmıştır. Nitel araştırmalarda metaforlar yoluyla veri toplamak nispeten kolay bir veri toplama aracıdır. Çünkü metaforlar vasıtasıyla toplanan verilerin analizi ve tasnif edilmesi karmaşık işlemleri gerektirmez. Aynı zamanda metaforlar aracılığı ile elde edilen veriler sözcüklerden ibaret olduğu için benzerlikler ve farklılıklar kullanılmak suretiyle elde edilen verileri kategorize etmek de daha kolay olmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2013). Araştırma grubundan çalışılan olgu/durum hakkında bir betimleme yapmaları istenmiş ve bu betimleme aracılığı ile katılımcıların olgu/durum ile ilgili algıları metaforlar vasıtasıyla ortaya konmaya çalışılmıştır. Bu amaçla araştırmanın çalışma grubunu oluşturan hazırlık ve son sınıf öğrencilerine “öğretmen” ve “öğretmenlerim” kavramlarına ilişkin sahip oldukları metaforları ortaya çıkarmak amacıyla iki cümle oluşturulmuş ve “öğretmen/öğretmenlerim ... gibidir/benzer; çünkü ...” yazılı olan formlar verilerek tamamlamaları istenmiştir. Araştırmada öğretmen/öğretmenlerim kavramları ile ilgili metaforları belirlerken “gibi/benzer” kavramı metaforların konusu ile metaforların kaynağı arasındaki bağı ifade etmesi için kullanılırken, “çünkü” kavramı kullanılan metaforlar için bir gerekçe sunulmasını sağlamaktadır (Küçüktepe & Gürültü, 2014).

Metafor araştırmalarında genel olarak yarı yapılandırılmış soruların tercih edildiği bilinmektedir (Saban, 2009: 281-326). Doneler, üniversite öğrencilerinin “Öğretmen” ve “öğretmenlerim” kavramlarına ilişkin metaforik idraklerini belirlemek amacıyla “Öğretmen/öğretmenlerim ..... benzer/gibidir, çünkü

.....” şeklinde yarı yapılandırılmış bir metafor formu aracılığıyla derlenmiştir. Öğrencilerden “Öğretmen, öğretmenlerim” kavramlarına ilişkin algıları ve bu algıların nedenlerini yazmaları istenmiştir. Saptanan donelerden öğretmen ve öğretmenlerim kavramlarıyla ifade edilen metaforların ne anlama geldiğini tespit amacıyla “benzer/gibi” açıklamasıyla ne anlatılmak istendiğinin açıklanması istenmiştir. Çünkü “benzer/gibi” benzetmesiyle birey, zihninde oluşan kavramı mantıksal bir çerçeve içerisinde, bir nedene bağlı olarak açıklayarak daha sağlıklı bir kavram üretmiş olacaktır (Saban, Koçbeker ve Saban, 2006: 463).

Üniversitemizde 2019-2020 öğretim yılı ikinci öğretim yılından itibaren küresel etkiye sahip Covit 19 hastalığı nedeniyle yüz yüze eğitim yapılamamaktadır. Bu nedenle öğrencilerle gerçekleştirilen her türlü iletişim sanal ortamda ve elektronik cihazlarla gerçekleştirilmektedir. Araştırma, okul idaresinden alınan resmi izin, Batman Üniversitesi Etik Kurulundan alınan onay ve yine Fakültenin öğrenci işleri bürosundan temin edilen iletişim bilgileri vasıtasıyla Temmuz-Kasım 2020 tarihleri arasında başlatılıp sonuçlandırılmıştır. WhatsApp grupları aracılığıyla formların ulaştırılması süreci takip edilmiştir. Araştırma konusu ve gerekçesi hakkında öğrencilerimiz ilave mesajlarla da bilgilendirilmiş, formları doldurup elektronik ortamda iade etmeleri için bir hafta süre verilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerimizin öğretmenlik ve öğretmenlerim kavramlarına ilişkin metaforik algılarını ortaya çıkarmak için “öğretmen/öğretmenlerim ..... gibidir / benzer, çünkü .....” cümlesini tamamlamaları istenmiştir.

Katılımcıların bir kısmı formları kendi el yazılarıyla kimisi de bilgisayar veya akıllı telefon ortamında cevaplandırmışlardır. Öğrenciler tarafından doldurulan formlar whatsApp veya mail yoluyla teslim alınmıştır. Şehir merkezinde ikamet eden bazı öğrenciler de formları elden teslim etmişlerdir. Ne yazık ki, gerek teknolojik sorunların gerekse öğrencilerimizin ikamet ettiği köylerin bir kısmında internet bağlantılarının sorunlu olması katılım oranını olumsuz yönde etkilemiştir. Dönüşü sağlanan formlar araştırmamızda temel veri kaynağı olarak kullanılmıştır.

3.3. Verilerin Analizi

Öğrencilerden toplanan kişisel bilgiler ve üretilen metaforlar öncelikle bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Araştırmamıza katılan öğrencilerin vermiş oldukları cevaplar özenle analiz edilerek frekans değerleri paylaşılmıştır (Tablo 2-3-4-5). Bu arada katılımcıların ürettiği metaforlar alfabetik olarak sıraya konulmuştur.

Açıklamalarımıza rağmen hazırlık sınıfı öğrencilerine ait metafor içermeyen ve daha çok yorum sayılabilecek cevapları içeren üç adet cevap kağıdı dikkate alınmamış ve elenmiştir. Öğrencilerin ifade ettikleri metaforlardan bir kısmı farklı benzetmelerde ifade edildiği için değişik gruplarda yer almıştır. Kategorilerin belirlenmesinde zaman zaman benzerlikler nedeniyle sıkıntı yaşanmıştır. “Anne” metaforunun hem “bilgi öğreten öğretmen” hem de “yetiştirici ve geliştirici öğretmen” kategorisine uygunluk göstermesi bu benzerliklerin bir örneğidir.

Metaforik algı konusunda önceden yapılmış olan ve yayınlanmış olan örnek çalışmalar dikkate alınarak yararlanılmıştır (Kara, 2020, 112-130; Saban, 2004, 131-155; Saban, Koçbeker ve Saban, 2006, 463; Tulunay, 2016, 86; Koç, 2014, 47-72; Cerit, 2008:7, 01-705; Çelikten, 2006, 276-280; Çinemre, 2019, 265-286; Aydın ve Pehlivan, 2010, 827-829).

Söz konusu araştırmada saptanan verilerin yorumlanmasında nitel araştırma yönteminin sıklıkla kullanılan bir tekniği olan “içerik analizi tekniği” kullanılmıştır. İçerik analizi, sosyal bilimlerde yaygın olarak kullanılan önemli yöntemlerden biri olup belli kaidelere dayalı kodlamalarla bir metnin bazı kelimelerinin daha küçük içerik grupları ile özetlendiği sistematik bir uygulama olarak tanımlanabilir (Büyüköztürk, 2010). İçerik analizi, sözel ve yazılı verilerin belirli bir problem veya amaç bakımından sınıflandırılması, özetlenmesi, belirli değişken veya kavramların ölçülmesi ve bunlardan belirli bir anlam çıkarılması için taranarak gruplara ayrılmasıdır (Tavşancıl, Aslan, 2001). Çalışmada elde edilen veriler frekans, yüzde hesaplamaları ve içerik analizi yöntemi kullanılarak çözümlenmiştir. İçerik analizinde birbirine benzeyen veriler, belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirilir ve okuyucunun anlayabileceği bir biçimde organize edilerek yorumlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). İçerik analizi yapılırken elde edilen veriler bazı aşamalardan geçirilir. Bu aşamalar şunlardır:

1. Listeleme aşaması: Katılımcıların formlarda belirttikleri metaforlar alfabetik olarak sıralanıp numaralandırılır.

2. Ayıklama ve eleme aşaması: Metafor içermeyen, birden fazla metafor belirtilen ya da metafor verilip sebebi yazılmayan veya metafor ile açıklaması arasında anlamlı bir bağlantı kurulamayan formlar elenir.

3. Kategori oluşturma aşaması: Katılımcılar tarafından oluşturulan metaforlar ‘kaynak ve konu arasındaki ilişki’ açısından incelenerek kategoriler geliştirilir (Egüz ve Öntaş, 2018).

Araştırmamızda bu doğrultuda elde edilen veriler üç aşamada analiz edilmiştir. Birinci merhalede öğrencilerin, “öğretmen” ve “öğretmenlerim” kavramları hakkında oluşturdukları metaforlar alanında uzman araştırmacı tarafından incelenmiştir. Bir metafor olarak değeri olmayan, birden fazla metafor üretilen, kullanılan metafor ile açıklama cümlesi uyuşmayan ve boş verilen çalışma kağıtları (3 adet) araştırmadan çıkarılmak üzere işaretlenmiştir. Daha sonra metaforları içeren kağıtlara numara verilerek listeler oluşturulmuştur. İkinci kısımda ise üretilen metaforların benzer özellik sergileyenler (metafora konu ve atfedilen düşünce) gruplandırılmıştır. Üçüncü aşamada ise bu gruplara ayrılan metaforlar isimlendirilerek gruplandırılmıştır. Dördüncü kısımda üretilen ve gruplandırılan metaforlar tablolastırılmıştır.

3.4. Araştırmanın Geçerlik ve Güvenilirliğiyle İlgili Önlemler

Doğru tespitlere ulaşabilmek amacıyla formların ve öğrenciler tarafından doldurulacak cümlelerin belirlenebilmesi için alan yazında uzman görüşünden yararlanılmıştır. Katılımcı öğrencilere elektronik ortamda metafor, metafor üretme yöntemleri ve yorumlama konusunda açıklama yapılması doğru ve güvenilir değerlendirme yapmalarına katkıda bulunmuştur.

Araştırmanın süreci; kavramsal çerçeve, araştırmanın amacı, yöntem, örneklem grubu, verilerin toplanması ve verilerin analizi başlıkları altında teferruatlı olarak izah edilmiştir. Ayrıca araştırmanın örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin görüşleri orijinal şekliyle dikkate alınmıştır. Keza araştırmanın bulguları da yorumsuz olarak tablolara işlenmiş ve bilahare kategorilere göre taksim edilmiştir.

Araştırmada metaforik algı kayıtlarını içeren formların kayıt altına alınması, araştırmacı tarafından doğru ve kapsamlı bilgi alınması, araştırma raporlaştırılırken katılımcılardan alıntılarının yapılması ve alıntılarının eklemeye yapılmadan olduğu gibi verilmesi araştırmanın geçerliliğini artırıcı önlemler olarak görülebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Bu bağlamda henüz pedagojik formasyon dersleri ve özel alan derslerini almamış olan hazırlık öğrencilerine ait görüşlerin birbiriyle tutarlı olması; pedagojik formasyon ve özel alan derslerini almış son sınıf öğrencilerinin ürettiği metaforların da kendi içinde tutarlı olması çalışmanın geçerlik düzeyini artırmaktadır. Öte yandan araştırma sürecinin resmi izinler ve etik kurul kararıyla kayıt altına alınması, ham verilerin numaralandırılarak arşivlenmesi ve lüzumu halinde denetime açık olması çalışmaya güvenilirlik kazandırmaktadır.

İki adet kavram için üretilen metaforların alfabetik listesi ve 7 ayrı kavramsal kategorinin özelliklerini barındıran listeler düzenlenmiştir. Öte yandan herhangi bir metaforu dışarıda bırakmayacak şekilde kavramsal kategoriler oluşturulmuştur.

4. Bulgular

Bu kısımda öğretmen adaylarının “öğretmen” ve “öğretmenlerim” kavramlarına yönelik oluşturdukları metaforlar tablolar halinde gösterilmiştir. Ayrıca üretilen metaforlara ilişkin olarak öğrencilerden alınan açıklamalara da yer verilmiştir.

İslami İlimler Fakültesinin henüz formasyon dersi almamış ve sadece Arapça dersi görmekte olan hazırlık sınıfı öğrencileri ile formasyon dersi ve meslek dersleri almış olan son sınıf öğrencileri tarafından “Öğretmen/öğretmenlerim ..... benzer/gibidir. Çünkü ...” cümlesindeki boşlukları doldurmaları istenmiştir. Katılımcı öğrencilere ilişkin öğrenci sayısı ve yüzdesi (alfabetik sıraya göre) Tablo 1’de verilmiştir.

Katılımcılar tarafından üretilen metaforlara ilişkin bilgiler tablolar halinde aşağıya çıkarılmıştır:

Tablo 2

Hazırlık sınıfı öğrencilerinin “Öğretmen ... benzer/gibidir. Çünkü ...” cümlelerindeki boşluklara ilişkin ürettikleri metaforların frekans ve yüzde dağılımları:

Metafor Sırası	Metafor Adı	N	%
1	Aile (Ebeveyn/anne-baba)	3	4,32
2	Allah Mesleği (İlahi meslek)	1	1,44
3	Amelelik	1	1,44
4	Anne	1	1,44
5	Arı	3	4,32
6	Arkadaş	1	1,44
7	Aşçı	1	1,44
8	Ay (Dolunay)	3	4,32
9	Bahçıvan	1	1,44
10	Çiftçi	2	2,88
11	Deniz Feneri	2	2,88
12	Google	1	1,44
13	Güneş	8	11,5

			2
14	Harita	1	1,44
15	Heykeltıraş	1	1,44
16	Işık	1	1,44
17	Kılavuz	1	1,44
18	Kutsal Görev	1	1,44
19	Kutup Yıldızı	3	4,32
20	Lamba	1	1,44
21	Lider	1	1,44
22	Lokomotif	1	1,44
23	Marangoz	1	1,44
24	Meşale	1	1,44
25	Mimar	1	1,44
26	Motor	1	1,44
27	Mum	5	7,20
28	Nehir	1	1,44
29	Orkestra şefi	2	2,88
30	Önder	2	2,88
31	Peygamber varisliği	1	1,44
32	Pusula	1	1,44
33	Pınar	1	1,44
34	Rehber	3	4,32
35	Rol model	1	1,44
36	Sabır ve merhamet abidesi	1	1,44
37	Sanatkar	1	1,44
38	Şoför	1	1,44
39	Toprak	1	1,44
40	Yağmur	3	4,32
41	Yıldız	2	2,88
		69	
TOPLAM			100

Hazırlık sınıfı öğrencileri tarafından “öğretmen” kavramıyla ilgili olarak en fazla güneş (8) ve ardından mum (5) metaforunu kullanmışlardır. Bu kategoride en çok yer verilen diğer metaforlar ise anne (3), aile (3), arı (3), ay (3), kutup yıldızı (3), rehber (3) ve yağmur (3) olmuştur.

Tablo 3

Son sınıf öğrencilerinin “Öğretmen ... gibidir. Çünkü ...” cümlelerindeki boşluklara dair oluşturdukları metaforların frekans ve yüzde dağılımları:

Metafor Sırası	Metafor Adı	N	%
1	Anne	5	8,60
2	Anne ve baba (ebeveyn)	2	3,44
3	Baba	2	3,44
4	Buzdolabı	1	1,72
5	Çobanlık	2	3,44
6	Davetçi	2	3,44
7	Devlet Memurluğu	1	1,72
8	Erdem abidesi	1	1,72
9	Filozof	1	1,72
10	Güneş	2	3,44
11	İnsan kalbi	1	1,72
12	Kurban olmak	1	1,72
13	Kutup Yıldızı	1	1,72
14	Meşale	2	3,44
15	Mimar	1	1,72
16	Mum	3	5,16
17	Mürşit	4	6,88
18	Navigasyon	1	1,72
19	Önder	2	3,44
20	Peygamberlik mesleği	4	6,88
21	Peygamber varisliği	2	3,44
22	Peygamberlerin yoldaşlığı	1	1,72
23	Psikolog	2	3,44
24	Rehber	2	3,44
25	Rol model	3	5,16
26	Sahabe	5	8,60
27	Yağmur	2	3,44
28	Yıldız	2	3,44
		58	100
TOPLAM			

Son sınıf öğrencileri tarafından “öğretmen” kavramıyla ilgili olarak en fazla anne (5) ve sahabe (5) metaforunu kullanmışlardır. Bu kategoride üretilen ve en çok yer verilen diğer metaforlar ise sırasıyla mürşit (4) ve peygamber mesleği (4) olmuştur.

Tablo 4

Hazırlık sınıfı öğrencilerinin “Öğretmenlerim ... gibidir. Çünkü ...” cümlelerindeki boşluklara dair oluşturdukları metaforların frekans ve yüzde dağılımları:

Metafor Sırası	Metafor Adı	N	%
1	Ağaç (kökler)	1	1,44
2	Ampul	1	1,44
3	Anne ve baba (ebeveyn)	4	5,76
4	Arı	1	1,44
5	Asansör	1	1,44
6	Ay (Dolunay)	2	2,88
7	Bahçıvan	2	2,88
8	Çiftçi	2	2,88
9	Değirmenci	1	1,44
10	Enerji kaynağı	2	2,88
11	Fedakar insanlar	2	2,88
12	Fener (Deniz-Gece)	7	10,08
13	Google	1	1,44
14	Güneş	1	1,44
15	Işık	6	8,64
16	İdol	1	1,44
17	Kitap	1	1,44
18	Kutup Yıldızı	1	1,44
19	Lider/önder	3	4,32
20	Meşale	1	1,44
21	Mimar	2	2,88
22	Motor	1	1,44
23	Mum	4	5,76
24	Mürşit	2	2,88
25	Nefes	1	1,44
26	Nur	1	1,44
27	Pınar	2	2,88
28	Rehber	3	4,32
29	Sabır abidesi	2	2,88
30	Sahabe	2	2,88
31	Sanatçı	2	2,88
32	Su	2	2,88
33	Şoför	1	1,44
34	Vitamin	1	1,44
35	Yıldız	1	1,44
		69	100

TOPLAM

Hazırlık sınıfı öğrencileri tarafından ‘öğretmenlerim’ kavramıyla ilgili olarak en fazla ışık (7) ve ardından fener (5) metaforunu kullanmışlardır. Bu başlık altında üretilen en çok yer

verilen diğer metaforlar ise ebeveyn (4), mum (4), fedakar (3) ve sahabe (3) olmuştur.

Tablo 5

Son sınıf öğrencilerinin “Öğretmenlerim ... gibidir. Çünkü ...” cümlelerindeki boşluklara dair oluşturdukları metaforların frekans ve yüzde dağılımları:

Metafor Sırası	Metafor Adı	N	%
1	Ağaç (kökler)	1	1,72
2	Anne	2	1,72
3	Anne ve baba (ebeveyn)	6	10,32
4	Aydın/münevver insanlar	5	8,60
5	Baba	1	1,72
6	Derin dondurucu	1	1,72
7	Devlet memurudurlar	1	1,72
8	Fedakar ve sabırlı insanlar	6	10,32
9	Huzur kaynağı	1	1,72
10	İlmin kapısı	1	1,72
11	Kutup Yıldızı	3	5,16
12	Lider/önder	1	1,72
13	Medeniyet/toplum inşa	1	1,72
14	Meşale	1	1,72
15	Mum	1	1,72
16	Mürşit	4	6,88
17	Nur	1	1,72
18	Peygamberlere	2	3,44
19	Rehber (manevi)	3	5,16
20	Rol model (üsve-i hasene)	2	3,44
21	Sahabe	9	15,48
22	Sanatkar	1	1,72
23	Tebliğci (mübelliğ)	2	3,44
24	Yıldız	2	3,44
25	Yağmur	1	1,72
TOPLAM		58	100

Son sınıf öğrencileri tarafından ‘öğretmenlerim’ kavramıyla ilgili olarak en fazla sahabe (6) ve rol model (5) metaforlarını, bilahare ebeveyn (4) ve peygamber (4) metaforlarını seçmişlerdir. Bu başlık altında en çok yer verilen diğer metaforlar ise aydın (3), fedakar (3), kutup yıldızı (3), mürşit (3) ve manevi rehber (3) olmuştur.

Araştırmada elde edilen veriler analiz edildiğinde İslami İlimler Fakültesi Hazırlık Sınıflarında öğrenim gören 69 ile son sınıflarında öğrenim gören 58 öğrenciden ‘öğretmen’ ve ‘öğretmenlerim’ kavramlarıyla ilgili olarak elde edilen toplam 135

adet metafor üretildiği tespit edilmiştir. Bu metaforların kategorilere göre dağılımı Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 6

Hazırlık sınıfı öğrencilerinin “öğretmen” kavramıyla ilgili olarak ürettikleri metaforlar ve kategorilere dağılımı:

Kategori(n=7)	f	(%)	Metafor (41)	f	(%)
1-Yetiştirici ve geliştirici <u>olarak</u> öğretmen	11	15,9	Ebeveyn 3, Yağmur 3, Çiftçi 2, Anne 1, Toprak 1, Balçıvan 1	6	14,6
2-Bilgi kaynağı ve aktarıcısı <u>olarak</u> öğretmen	13	18,8	Güneş 8, Mum 5,	2	4,8
3-Şekillendirici/yönlendirici <u>olarak</u> öğretmen	24	34,7	Ay 3, Kutup Yıldızı 3, Orkestra Şefi 2, Yıldız 2, Deniz Feneri 2, Lokomotif 1, Şoför 1, <u>Sanatkar</u> 1, Marangoz 1, Işık 1, Harita 1, Kılavuz 1, Lamba 1, Heykeltıraş 1, Meşale 1, Pusula 1, Mimar 1	17	41,4
4-Hoşa giden/seven/Sevilen <u>olarak</u> öğretmen	7	10,1	Arı 3, Nehir 1, Arkadaş 1, Pınar 1, Sabır-merhamet abidesi 1,	5	12,1
5-Mekanik ve sıradan bir meslek Olarak öğretmen	4	5,7	Amele 1, Google 1, Aşçı 1, Motor 1	4	9,7
6-Kutsal bir meslek Olarak öğretmen	8	11,5	Rehber 3, Önder 2, Peygamber <u>varisliği</u> 1, Allah mesleği (ilahi meslek) 1, Kutsal görev 1	5	12,1
7-Rol Model ve önder Olarak öğretmen	2	2,8	Rol model 1, Lider 1,	2	4,8
Toplam	69	100	Toplam	41	100

Rakamlar, kategorilerdeki katılımcıların ve metaforların sayısını (f) ve yüzdesini (%) belirtmektedir.

Tablo 6’da görüldüğü gibi 69 katılımcı tarafından öğretmen kavramı için üretilen 41 tür metafor ortak özelliklerine göre yedi gruba ayrılmıştır. Buna göre yüzde ağırlığına göre, katılımcıların %34,7’si “öğretmen” kavramını şekillendirici/yönlendirici kategorisi içinde görmektedir. İkinci sırada öğretmen kavramını %18,8 ile bilgi kaynağı ve aktarıcısı olarak değerlendirmektedir. Bu grupta bulunan ‘güneş’ ve ‘mum’ metaforları ilk iki sırayı paylaşır. Katılımcı algılarının yorumu ve değerlendirilmesi sonuç ve öneriler bölümünde yapılmıştır.

Tablo 7

Son sınıf öğrencilerinin “öğretmen” kavramı için ürettikleri metaforlar ve kategorilere göre dağılımı:

Kategori (n=7)	f	(%)	Metafor (28)	f	(%)
1-Yetiştirici ve geliştirci					
olarak öğretmen	7	12	Anne 5, Yağmur 2	2	7,1
2-Bilgi kaynağı ve aktarıcısı					
olarak öğretmen	6	10,3	Güneş 2, Mum 3, filozof 1	3	10,7
3-Şekillendirici/yönlendirici					
olarak öğretmen	11	18,9	Yıldız 2, Psikolog 2, Ebeveyn (anne-baba) 2, Meşale 2, Kalp 1, Mimar 1, Kutup Yıldızı 1	7	25
4-Hoşa giden/seven/Sevilen					
olarak öğretmen	1	1,7	Kurban 1,	1	3,5
5-Mekanik, sıradan bir meslek					
Olarak öğretmen	3	5,1	Buzdolabı 1, Memur 1, <u>Navigasyon</u> 1	3	10,7
6-Kutsal bir meslek					
Olarak öğretmen	19	32,7	Sahabe 5, Peygamber 4, Mürşit 4, Davetçi 2, Peygamber varisi 2, Peygamber yoldaşlığı 1, Erdemlilik örneği 1	7	25
7-Rol Model ve önder					
Olarak öğretmen	11	18,9	Rol model 3, Önder 2, Çoban 2, Rehber 2, Baba 2	5	17,8
Toplam	58	100	Toplam	28	100

Tablo 7’de görüldüğü gibi son sınıf öğrencisi 58 katılımcı tarafından öğretmen kavramı için üretilen 28 çeşit metafor üretilmiştir. Metaforlar ortak özelliklerine göre yedi gruba ayrılmıştır. Buna göre yüzde ağırlığına göre, katılımcıların %32,7’si ‘öğretmen’ kavramını kutsal bir meslek kategorisinde görmektedir. Katılımcılar öğretmen kavramını ikinci sırada %18,9’luk oranla rol model ve şekillendirici/yönlendirici kategorisinde değerlendirmişlerdir. Bu algıların arka planındaki gerekçeler bir sonraki başlıkta ayrıca ele alınmıştır.

Öğrencilerden erkek olanların öğretmenlerin “şekillendirici ve biçimlendirici”, “yol gösterici ve yönlendirici” ve “iş birlikçi ve demokratik lider” rollerini benimser iken, kız öğrencilerin ise öğretmenlerin “bilgi sağlayıcı”, “bireysel gelişimi destekleyici” ve

“karakter gelişimcisi” rollerini birbirlerine kıyasla daha çok oranda benimsediği saptanmıştır.

Tablo 8

Hazırlık sınıfı öğrencilerinin “öğretmenlerim” kavramı için ürettikleri metaforlar ve kategorilere göre dağılımı:

Kategori(n=7)	f	(%)	Metafor (36)	f	(%)
1-Yetiştirici ve geliştirici Olarak öğretmen	11	15,9	Ebeveyn 4, Bahçıvan 2, Çiftçi 2, Ağaç kökleri 1, Değirmen 1, Vitamin 1	6	16,6
2-Bilgi kaynağı ve aktarıcısı Olarak öğretmen	9	13	Mum 4, Enerji kaynağı 2, Güneş 1, Google 1, Kitap 1	5	13,8
3-Şekillendirici/yönlendirici Olarak öğretmen	25	36,2	Fener 7, Işık 6, Ay 2, Sanatkar 2, Mimar 2, Kutup yıldızı 1, Meşale 1, Asansör 1, Ampul 1 Dolunay 1, Yıldız 1	11	30,5
4-Hoşa giden/seven/Sevilen Olarak öğretmen	10	14,4	Pınar 2, Sabır abidesi 2, Fedakârlık 2, Su 2, Arı 1, Nefes 1	6	16,6
5-Mekanik ve sıradan bir Meslek olarak öğretmen	2	2,8	Motor 1,Şoför 1	2	5,5
6-Kutsal bir meslek Olarak öğretmen	5	7,2	Sahabe 2, Mürşit 2, Nur 1,	3	8,3
7-Rol Model ve önder Olarak öğretmen	7	10,1	Lider 3, Rehber 3, İdol 1,	3	8,3
Toplam	69	100	Toplam	36	100

Tablo 8’de görüldüğü gibi 69 katılımcı tarafından öğretmenlerim kavramı için üretilen 36 farklı metafor üretilmiştir. Metaforlar ortak özelliklerine göre yedi gruba ayrılmıştır. Söz konusu duruma göre yüzde ağırlığına göre, katılımcıların %36,2’si ‘öğretmenlerim’ kavramını şekillendirici ve yönlendirici bir meslek kategorisinde görmektedir. Katılımcılar öğretmen kavramını ikinci sırada %15,9’luk oranla yetiştirici ve geliştirici bir meslek kategorisinde değerlendirmişlerdir.

Tablo 9

Son sınıf öğrencilerinin “öğretmenlerim” kavramı için ürettikleri metaforlar ve kategorilere göre dağılımı:

Kategori(n=7)	f	(%)	Metafor (25)	f	(%)
1-Yetiştirici ve geliştirici Olarak öğretmen	4	6,8	Anne 1, Yağmur 1, Ağaç kökü 1, Baba 1	4	16
2-Bilgi kaynağı ve Aktarıcısı olarak öğretmen	2	3,4	İlmin kapısı 1, Mum 1,	2	8
3-Şekillendirici/yönlendirici Olarak öğretmen	13	22,4	Ebeveyn 6, Kutup Yıldızı 3, Yıldız 2, Meşale 1, Sanatkar1	5	20
4-Hoşa giden/Sevilen varlık olarak öğretmen	7	12	Sabır/fedakar abidesi 6, Huzur kaynağı 1	2	8
5-Mekanik ve sıradan bir meslek Olarak öğretmen	2	3,4	Derin dondurucu 1, Memur 1	2	8
6-Kutsal bir meslek Olarak öğretmen	20	34,4	Sahabe 9, Mürşit 4, Peygamber 2, Üsve-i hasene 2, Tebliğci 2, Nurlu 1	6	24
7-Rol Model ve önder Olarak öğretmen	10	17,2	Aydın 5, Rehber 3, Önder 1, Medeni 1	4	16
Toplam	58	100	Toplam	25	100

Tablo 9’da görüldüğü gibi 58 katılımcı tarafından öğretmenlerim kavramı için üretilen 25 farklı metafor üretilmiştir. Metaforlar ortak özelliklerine göre yedi kategoriye ayrılmıştır. Buna göre yüzde ağırlığına göre, katılımcıların %34,4’ü ‘öğretmenlerim’ kavramını kutsal bir meslek kategorisinde görmektedir. Katılımcılar öğretmen kavramını ikinci sırada %22,4’lük oranla şekillendirici ve yönlendirici bir meslek kategorisinde değerlendirmişlerdir.

5. Tartışma

Öğretmenlik, tarihi seyir içinde hemen hemen her dönemde her toplum tarafından mukaddes bir iş olarak görülmüştür. Öğretmenler tarihte gıpta edilen, rol model olan, beğenilen, bilim insanı, siyasetçi, devlet adamı, mucit gibi topluma faydası dokunan insanları yetiştiren kıymetli insanlar olarak karşımıza çıkarlar. Öyle ki; öğretmenler insanlık için iyi ve güzel işler yapan kişileri yetiştirmekte elbette ki bir güzelliğe vesile olmanın huzur ve mutluluğunu tatmakta ve yaşamaktadırlar. Bu kapsamda aday öğretmen konumundaki son sınıf öğrencilerimiz ‘öğretmen’ kavramı için %32,7 ve ‘öğretmenlerim’ kavramı için de %34,4 oranında öncelikle mesleğin kutsallığına vurgu yapan metaforlar üretmişlerdir.

Mesleğin kutsallığını öne çıkaran tercihlerinde dört yıl boyunca gördükleri özel alan bilgisi ve pedagojik formasyon derslerinin etkili olduğu değerlendirilmektedir.

Henüz alan dersleri ve pedagojik dersleri görmemiş olan hazırlık sınıfı öğrencileri ise öncelikle mesleğin şekillendirici ve yönlendirici vasfını öne çıkarmışlardır. Hazırlık sınıfı öğrencileri ‘öğretmen’ kavramıyla ilgili olarak %34,7 oranıyla şekillendirici ve yönlendirici özelliklerine vurgu yapan metaforlar üretmişlerdir. Bu arada ‘öğretmenlerim’ kavramıyla ilgili olarak da %36,2 gibi yüksek bir tercih ile öğretmenlerini şekillendirici ve yönlendirici olarak değerlendirmişlerdir. Tercihlerde öğretim yılı boyunca gördükleri derslerin tümünün Arapça dil derslerinden ibaret olmasının etkili olduğu düşünülmektedir.

Yetişen kişi için öğretmen rol model olma konusunda ebeveynlerden sonra gelmektedir. Öğretmenini rol model olarak alması her ne kadar eğitim-öğretimin ilk kademelerinde olduğu düşünülüyor olsa da tüm aşamalarda bu etkinin farklı şekillerde cereyan ettiği şüphesizdir. Üretilen metaforlarda öğretmenlik yoğun olarak anne ve babaya, sahabeye, yıldıza, güneşe ve fenere benzetilmiştir. Rol model şeklinde görülen ve bu şekildeki nitelendirmelerde öğretmenin olası olumsuz yönleriyle ilgili kategoride çok az sayıda metaforun bulunması da öğretmenlerin olumlu örneklendirmelerde daha fazla model alındığını göstermektedir. Üretilen metaforların açıklamasında da bu yöne vurgu yapılmıştır.

Bu araştırmaya katılım sağlayan öğrencilerin kavramsal kategorilere dair görüşlerinin dağılımı, cinsiyete göre belirgin bir farklılık göstermemiştir.

6. Sonuç ve Öneriler

İslami İlimler Fakültesi hazırlık ve son sınıf öğrencilerinin “öğretmen” ve “öğretmenlerim” kavramlarına dair metaforik algılarını saptamak amacıyla yapmış olduğumuz araştırmamıza 127 öğrenci katılmıştır. İki farklı cümleyi tamamlayan hazırlık ve son sınıf öğrencileri ($2 \times 2 \times 127 = 508$) toplamda 130 farklı metafor üretmişlerdir. Sadece 2 (iki) metaforunda olumsuz nitelendirmelerin bulunması öğretmenler hakkında çok olumlu algıların mevcut olduğunu göstermektedir. Bu olumlu algı “öğretmenlerim” kavramıyla ilgili olarak da benzer sonucu vermektedir. Bu bağlamda katılımcıların tamamına yakını Batman İslami İlimler Fakültesi öğretim elemanları hakkında olumlu yönde metaforlar ürettiği görülmektedir.

Hazırlık sınıfı öğrencileri öğretmen kavramını daha çok güneş, mum, ışık, fener ve arı metaforu ile tanımlarken son sınıf öğrencileri ise daha çok sahabe, peygamber, rol model (üsve-i hasene) ve anne metaforu ile tanımlamışlardır. Metaforlar incelendiğinde dört yıl süren İslami İlimler tahsili ve Pedagojik Formasyon derslerinin metafor tercihlerinde etkili olduğu görülmüştür. Çünkü pedagojik formasyon dersleri mesleğe değer verip önemsemeyi; özel alan dersleri de öğretmenlik mesleğinin ilahi ve nebevi özellikleri olduğunu beyan etmektedir. Esasen üretilen metaforların ortaya koyduğu sonuç bu beklentileri doğrular mahiyettedir. Örneğin hazırlık sınıfı öğrencileri öğretmenlerinin beden ve zihnen fedakarlığını öne çıkarırken son sınıf öğrencileri mesleğin önemini ve kutsallığını ön plana çıkarmışlardır. Bu gerçekten hareketle İslami İlimler Fakültesinde yürütülmekte olan alan eğitimi ve pedagojik formasyon eğitiminin amaca ulaşmada önemli bir başarı sağladığı görülmektedir.

Öğrencilerin akademik hayatlarında başarılı olabilmelerini sağlayacak güçlü bir enerjiye ve bu enerjiyi harekete geçirecek bir kıvılcıma ihtiyaçları bulunmaktadır. Yaşamları boyunca karşılına çıkacak zorlukları aşmada ve muhatap olabilecekleri sorunlarla baş etmede rol model kabul edip destek alacakları yaşam kaynaklarına ihtiyaç duyarlar. Öyle ki; öğretmenler bu gibi güzel sonuçlarla öğrencilerine hayat kaynağı olmakta ve öğrenciler de öğretmenlik mefhumunu bir hayat kaynağı olarak görmektedirler. Özellikle hazırlık sınıfı öğrencileri bu hususu anlatmak için şekillendirici ve yönlendirici kategorisinde yer alan metaforları öne çıkarmışlardır. Bu kategoride üretilen metaforlar, öğretmenin karanlıklardan aydınlığa çıkaran ve öğrencilerine kişilik kazandıran yönüne dikkat çekmektedir.

Öğretmen adaylarının atanabilme şanslarına dair endişeleri daha okul sıralarında başlamaktadır. Ayrıca kadrolu öğretmenlerin de özlük hakları, terfi, tayin ve yer değiştirme mevzuatı gibi sorunlarının kamuoyunda tartışılmasına rağmen öğrencilerin ürettiği metaforlarda öğretmenlik kavramının zihinlerindeki yerinin yüksek bir itibara sahip olduğu görülmektedir.

Araştırmamızda elde edilen bulgular ışığında aşağıya çıkarılan önerilerin dikkatlere sunulması uygun görülmüştür:

*İslami İlimler Fakültesi öğrencilerinden giriş bölümünde izah ettiğimiz gerekçelere binaen öğretmenlik mesleğini kutsal bir meslek olarak algılamaları beklenir. Ancak hazırlık sınıfı öğrencilerinin ürettiği metaforları kapsayan kategorilerin sıralamasında öğretmenlik mesleğini kutsal bir meslek olarak gören kategoriyi ilk üç sırada vurgulamamış olmaları dikkate değer bir husustur. Bu kapsamda

hazırlık sınıfı öğrencilerinin de alan dersleri ve pedagojik formasyon derslerini görmelerinde fayda olabileceği kanaatine varılmıştır. Özellikle ‘Eğitim Bilimine Giriş’ dersinin hazırlık sınıfından itibaren okutulmasının mesleğe karşı kanaatleri olumlu yönde etkileyeceği düşünülmektedir.

*Hazırlık sınıfı öğrencileri yoğun dil derslerinde gösterdikleri çabalar nedeniyle öğretmenlerini şekillendirici, yönlendirici, bilgi kaynağı ve aktarıcısı olarak tasavvur etmektedir. Oysa metafor üreten hazırlık sınıfı öğrencilerinin öğretmenlerini rol model olarak görmesi ve mesleğin kutsallığına daha çok vurgu yapmaları beklenirdi. Bu kapsamda öğretmenlerin Arapça dil derslerinde okutulacak metin ve konuların belirlenmesinde seçici davranmaları gerektiği kanaatine varılmıştır.

*Öğretmenliği hoşça giden ve sevilen bir meslek olarak algılayan katılımcıların sayısının az olması düşündürücüdür. Bu anlamda derslerin işleniş şeklinin gözden geçirilmesi, sosyal ve kültürel aktivitelerin artırılması ile öğrenci-öğretmen ilişkilerini daha canlı hale getirecek projelerin geliştirilmesinde fayda görülmektedir.

Kaynakça

- Açıkgöz, K. Ü. (2002). *Aktif Öğrenme*. İzmir: Eğitim Dünyası Yayınları.
- Akgöl, H. (1994). *Eğitim fakültelerindeki öğretim elemanları ve öğrencilerin ideal bir öğretim elemanının nitelikleri hakkındaki görüşleri ile kendi kurumlarındaki öğretim elemanlarının bu niteliklere uygunluklarının karşılaştırılması*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İzmir.
- Alaylıoğlu, R. ve Oğuzkan, A. F. (1976). *Ansiklopedik Eğitim Sözlüğü*. Ankara: İnkılap ve Aka Yayınları.
- Altaş, N. (2001). *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Altun, S. A. ve Apaydın, Ç. (2013). Kız ve Erkek Öğretmen Adaylarının “Eğitim” Kavramına İlişkin Metaforik Algıları, *Educational Administration: Theory and Practice*. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 3, 329-354.
- Arslan, M. M. ve Bayrakçı, M. (2006). Metaforik Düşünme ve Öğrenme Yaklaşımının Eğitim-Öğretim Açısından İncelenmesi. *Millî Eğitim Dergisi*, 171, 100-108.
- Aydın, İ. H. (2006). Bir Felsefi Metafor “Yolda Olmak”. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 9- 22.

- Aydın, F. (2011). Üniversite öğrencilerinin “çevre” kavramına ilişkin metaforik algıları. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 26, 25-44.
- Aytaş, G. (2013). Yaratıcı dramının algısal öğrenmedeki rolü. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1(1). 101-106.
- Bakan, İ. ve Kefe, İ. (2012). Kurumsal açıdan algı ve algı yönetimi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(1), 19-34.
- Beyhaki, A. (Tarihsiz). *Medhal İle's-Süneni'l-Kübra*. Azami. M. Z. (Tahkik). Küveyt: Daru'l-Hulefa Li'l-Kitabi'l-İslami.
- Bilgin, B. ve Selçuk, M. (1991). *Din Öğretimi*. Ankara: Akid Yayıncılık.
- Buhari, M. (1992). *Sahihu'l- Buhari*. İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş. (2010). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: PEGEM Yayınları.
- Cerit, Y. (2008). Öğretmen kavramı ile ilgili metaforlara ilişkin öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin görüşleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4, 693-712.
- Çelikten, M. (2006). Kültür ve öğretmen metaforları. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(2), 269-283.
- Çinemre, S. (2019). İlahiyat Fakültesi Son Sınıf Öğrencilerinin İlahiyat Fakültesi Programına İlişkin Algularının Metafor Analizi Yoluyla İncelenmesi. *İlahiyat Tetkikleri Dergisi*, 52, 265-286.
- Egüz, Ş. ve Öntaş, T. (2018). Ortaokul Öğrencilerinin “Öğretmen” Kavramına İlişkin Kullandıkları Metaforlar. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 79-91.
- Gömlüksiz, M. N., Kan, A. Ü. ve Öner, Ü. (2012). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Bir Değer Olarak Demokrasi Kavramına İlişkin Metaforik Alguları. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 10 (24), 79-100.
- <https://www.basarisiralamalari.com/ilahiyat-taban-puanlari-2020-ve-basari-siralamalari-osym/> (Erişim Tarihi: 20.09.2020).
- <https://www.puanlar.net/islami-ilimler-bolumu-taban-puanlari-basari-siralamasi/> (Erişim Tarihi: 20.09.2020).
- İbn Mace, M. (1992). *Süneni İbn Mace*. İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Kara, M. (2020). Pedagojik Formasyon Programı Öğrencilerinin Öğretmen ve İdeal Öğretmen Alguları: Bir Metafor Çalışması. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi*, 21, 112-132.
- Karapınar, M. (2016). *8. sınıf öğrencilerinin ana dili kavramına ve dört temel dil becerilerine yönelik metaforik alguları*.

- (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erciyes Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Kayseri.
- Kaymakcan, R. (2006). Türkiye’de Din Eğitimi Politikaları Üzerine Düşünceler. *Ekev Akademi Dergisi*, 27, 21-36.
- Kemal, M. (2003). *Buddhist Türk Çevresi Eserlerinde Metafor*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kılıç, İ. B. ve Altındaş, O. (2016). Çağdaş Sanatta Metaforik Düşünce. *İdil Sanat ve Dil Dergisi*. 20 (5), 185-202.
- Koç, E. S. (2014). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öğretmen ve Öğretmenlik Mesleği Kavramlarına İlişkin Metaforik Algıları. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 47-72.
- Küçüktepe ve Gürültü (2014). Öğretmenlerin Yapılandırmacı Öğretmen Kavramına İlişkin Algılarına Yönelik Metafor Çalışması Örneği. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14, 282-305.
- Lakoff G. ve Johnson M. (2010). *Metaforlar Hayat, Anlam ve Dil*. Demir. G. Y. (Çev.). İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Müslim, H. (1983). *Sahihu Müslim*. Beyrut: Daru İhyai’t-Turasi’l-Arabi.
- Oğuz, A. (2009). Öğretmen Adaylarına Göre Orta Öğretim Öğretmenlerini Temsil Eden Metaforlar. *Milli Eğitim Dergisi*, 182, 36-56.
- Saban, A. (2004). Giriş düzeyindeki sınıf öğretmeni adaylarının “Öğretmen” kavramına ilişkin ileri sürdükleri metaforlar. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2, 131-155.
- Saban, A. (2008). Okula ilişkin Metaforlar, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 55, 459-496.
- Saban, A. (2009). Öğretmen adaylarının öğrenci kavramına ilişkin sahip olduğu metaforlar. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 281-326.
- Saban, A., Koçbeker, B. N., ve Saban, A. (2006). Öğretmen adaylarının öğretmen kavramına ilişkin algılarının metafor analizi yoluyla incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 461-522.
- Saruhan, M. S. (2005). *İslam Düşüncesinde İstiare*. https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/25505/mod_resource/content/1/metaforsaruhan.pdf (Erişim Tarihi: 10.09.2020).
- Tavşancıl, E. ve Aslan, E. (2001). *İçerik Analizi ve Uygulama Örnekleri*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Türk Dil Kurumu Sözlüğü (2020). <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 15.09.2020).

- Toplu H. (2015). 8. Sınıf Öğrencilerinin Fen ve Teknoloji Dersine Yönelik Metaforik Alguları. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Tortop, H. S. (2012). Öğretmen adaylarının üniversite hocası hakkındaki metaforları ve bir değerlendirme aracı olarak metafor. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 3(2), 153-160.
- Tulunay, A. Ö. (2016). Öğrencilerin Öğretmen ve Okul Metaforları. *International Journal of Contemporary Educational Studies*, 2 (1), 78-93.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* [Qualitative Research Methods in Social Sciences]. Ankara: Seçkin Yayıncılık.